

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTI- SUUNNITELMA 2021-2024

MÄNTTÄ-VILPPULAN KAUPUNKI

Sisällys

1	JOHDANTO	2
2	MÄNTTÄ-VILPPULA LASTEN JA NUORTEN ASUINYMPÄRISTÖNÄ	4
2.1	Kaupunkisuunnittelu.....	5
2.2	Varhaiskasvatus	5
2.3	Koulut	6
2.4	Nuorisopalvelut ja etsivä nuorisotyö.....	8
2.5	Seurakunnan tarjoama yhteisöapu.....	10
2.6	Kulttuuripalvelut, kirjastot ja opistotoiminta.....	10
2.7	Liikuntapalvelut	12
2.8	Monipuolinen harrastustoiminta yhdistyksissä ja urheiluseuroissa	13
3	YHDENVERTAISUUS, YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS.....	14
4	VANHEMMUUDEN TUKEMINEN JA HAASTEET	15
4.1	Tukipalvelut.....	15
5	DIGITAALISUUDEN JA SOSIAALISEN MEDIAN MAHDOLLISUUDET JA UHAT	18
6	IKÄRYHMÄT JA KEHITTÄMISKOHTEET	20
6.1	Ikäryhmä 0–5 -vuotiaat	20
6.2	Ikäryhmä 6–12-vuotiaat.....	22
6.3	Ikäryhmä 13–15-vuotiaat.....	24
6.4	Yli 16-vuotiaat	26
6.5	Kehittämiskohteet kaikille ikäryhmille	29
7	SUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN, SEURANTA JA ARVIOINTI.....	31

1 JOHDANTO

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteuttaminen kunnassa perustuu lastensuojelulakiin (12§) sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin (12§). Suunnitelma laaditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kirjataan lisäksi, miten kunnan alueen oppilaitoksissa opiskelijahuolto toteutetaan.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma noudattaa YK:n Lasten oikeuksien sopimuksen keskeisiä tavoitteita: riittävä hoiva, suojelu ja osuus yhteiskunnan voimavaroista on turvattava lapselle. Lisäksi lapsella tulee olla oikeus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon, tulla kuulluksi ja ilmaista mielipiteensä omaa arkiympäristöään koskevissa asioissa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä kunnassa. Mänttä-Vilppulan kaupunginvaltuusto hyväksyy suunnitelman, ja sen seuranta, arviointi ja tarpeelliset muutokset tehdään vähintään kerran valtuustokaudessa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma otetaan huomioon vuosittaisissa talousarvio- ja toimintasuunnitelmissa. Lisäksi lakisääteisen suunnitelman keskeiset painopisteet ja tavoitteet sisällytetään kaupungin strategiaan.

Lapsuuden ja nuoruuden käsite on liukuva. Yleisesti nuoruudella tarkoitetaan ikävaihetta lapsuuden ja aikuisuuden välillä. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen ja Suomen lain mukaan lapsia ovat kaikki alle 18-vuotiaat. Nuorisolain määritelmän mukaan nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat, työttömyystilastoissa nuoriksi luetaan alle 25-vuotiaat, nuorisotakuun yhteydessä koulutustakuu koskee alle 30-vuotiaita. Lastensuojelulain toimenpiteet koskevat alle 18-vuotiaita ja lastensuojelun jälkihuolto päättyy 25-vuotiaana.

Lapset ja nuoret kaupungin strategiassa

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma koskee koko kuntaa:

- varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitokset ovat perheiden ja kodin ohella keskeisiä huolenpidon, kasvun ja oppimisen yhteisöjä
- sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tukevat lapsen, nuoren ja perheen arkea
- liikunta- ja nuorisopalvelut sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan toiminta ovat tukemassa lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä sekä osallistumista yhteisöissä
- yhdyskuntasuunnittelulla vaikutetaan lasten kasvuympäristön turvallisuuteen ja viihtyvyyteen sekä osallistumista tukevien kaupunkirakenteiden toteuttamiseen

Mänttä-Vilppulan kaupunkistrategiassa 2016-2026 lapset ja nuoret käsitellään ja huomioidaan yleisellä tasolla kuten muutkin ikäryhmät. Tavoitteena on tarjota kaikille monipuoliset mahdollisuudet kouluttautua ja kehittää omaa osaamista sekä tarjota monipuolisia harrastusmahdollisuuksia. Kaupungin hyvinvointikertomuksessa tavoitteet lasten ja nuorten olojen parantamiseksi on kirjattu varsin yksilöidysti niin sosiaali- ja terveydenhuollon, koulusektorin kuin myös vapaa-ajan harrastusten alueilla.

Mänttä-Vilppulan kaupunki on ollut mukana valtakunnallisessa Lasten ja perheiden palvelujen muutosohjelmassa (LAPE) 2016-2019. Pirkanmaan LAPE-ryhmän työn päämääränä oli yh-

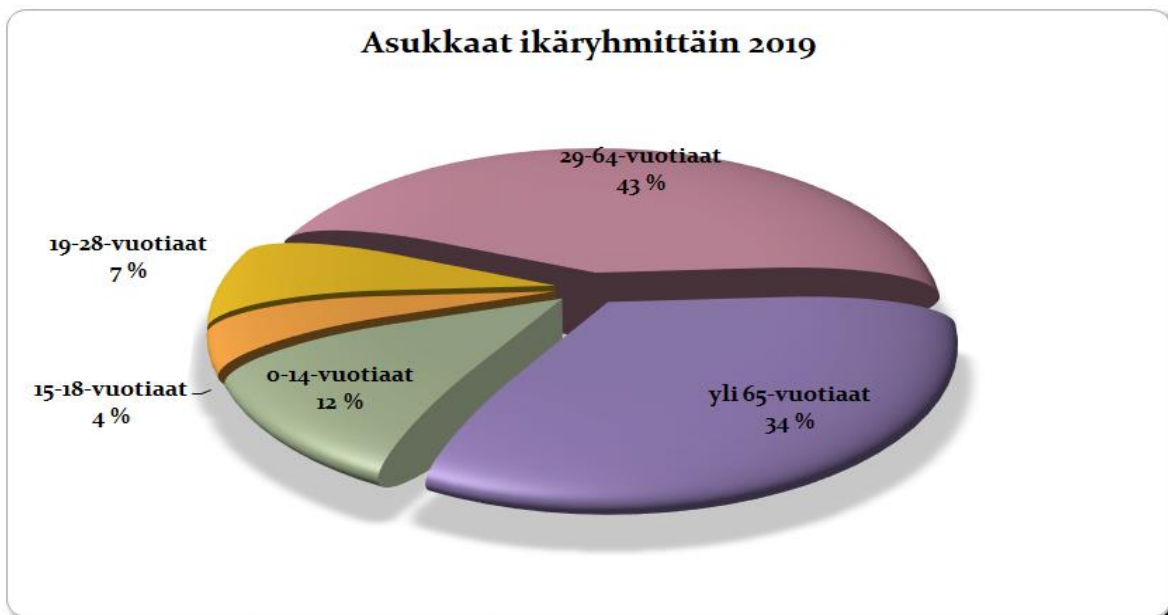
teen sovittaa hajanaisia palveluja lapsi- ja perhelähtöisemmiksi. Muutosohjelman myötä paikallinen LAPE-työryhmä on jatkanut monialaista yhteistyötä ja vakiinnuttanut toimintansa. Tavoitteena on lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden palveluiden parantaminen. Palveluiden painopistettä siirretään korjaavista toimista ennaltaehkäiseviin ja tiivistetään yhteistyötä, joka näkyy mm. varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyönä (nelivuotistarkastukset päiväkodilla, terveydenhoitajan asiantuntijatiedon lisääminen henkilöstölle, tiedon jakaminen).

Mänttä-Vilppulan kaupungin lastenkulttuurin yhteistyöryhmä LAKU kokoaa laajasti yhteen alueen toimijat ja yhteisöt lastenkulttuurin edistämiseksi. Vapaaehtoisessa yhteistyöryhmässä on edustajia mm. Serlachius-museolta, Mäntän Taitokeskuksesta, kaupungin varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta, kulttuuri-, nuoriso- ja kirjastopalveluista, seurakunnasta ja Mannerheimin lastensuojeluliitosta. Työryhmä kokoaa vuosittain kuntakohtaisen tapahtumaohjelman Pirkanmaan kuntien yhteiseen Lasten Pirkkaset -lastenkulttuurifestivaaliin sekä nostaa esiin lastenkulttuuria edistäviä toimenpiteitä ja tapahtumia. Pirkkaset järjestetään vuosittain helmikuussa. Tuolloin toteutetaan eri taiteenalojen tapahtumia, esityksiä, kursseja ja näyttelyitä lapsille ja perheille ympäri Pirkanmaata.

Nuorisovaltuusto

Nuorten osallistumista on vauhdittamassa kaupungin nuorisovaltuusto (Nuva), jonka edustajat ovat mukana päätöksenteossa kaupungin eri hallintokuntien kokouksissa. Nuva kuuntelee nuorten ajatuksia ja asenteita heitä koskevissa kysymyksissä (Nuvan kysely, kevät 2019) ja tuo niitä esille hallintokuntien kokousten käsittelyissä.

Tässä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa on huomioitu kaikki osa-alueet. Mukana ovat sosiaali- ja terveydenhuolto, varhaiskasvatus, oppilaitokset, liikuntapalvelut, kulttuuripalvelut, nuorisopalvelut, kirjastopalvelut, yhdyskuntasuunnittelu ja muut teknisen osaston toimet ja toimenpiteet erikseen kunkin ikäryhmän kannalta. Tärkeänä osana lasten ja nuorten elämässä tuodaan esille lisäksi seurakunnan tarjoamat palvelut sekä yhteistyö kolmannen sektorin (urheiluseurat ja eri yhdistykset) kanssa joko vapaaehtois pohjalta tai ostettuina palveluina.

Kuva 1 Mänttä-Vilppulan asukkaat ikäryhmittäin.

2 MÄNTTÄ-VILPPULA LASTEN JA NUORTEN ASUINYMPÄRISTÖNÄ

Mänttä-Vilppulan kaupunki muodostuu neljästä taajamasta ja niitä ympäröivästä haja-asutus-alueesta. Suurimpina taajamina ovat hallinnollinen ja kaupallinen keskus Mänttä ja Vilppulan keskustaajama. Pienempiä kylätaajamia ovat Kolho, jossa on tarjolla suuri osa peruspalveluista, sekä maaseutumaisemassa sijaitseva Pohjaslahti.

Kaupunki on varsin idyllinen. Nykyisessä kaupunkikuvassa kulttuuri – museot, taidegalleriat, näyttelytilat – on täyttänyt tyhjiksi jääneitä arvokiinteistöjä. Muutos kertoo entisen leimallisesti paperiteollisuus- ja sittemmin myös metalliteollisuuspaikkakunnan rakennemuutoksesta kohti vahvaa kulttuurimatkailu- ja taidekaupunki-imagoa. Niin teollista kuin maaseutuympäristöä luonnehtivat runsaat metsät, kauniit vesistöt ja puhdas luonto.

Pirstaleinen asutusrakenne ja pitkät etäisyydet taajamien välillä tuovat mukanaan myös haasteita palveluiden toteuttamiselle. Tavoitteena on tarjota mahdollisimman tasapuolisesti palveluita kaikille lapsille ja nuorille asuinpaikasta riippumatta (päiväkodit, koulut, kirjastot, nuorisotilat ja harrastustilat). Palveluiden lisäksi elinympäristön turvallisuus on asumisyhteisön tärkeimpiä kriteerejä. Suuremmissa kaupungeissa lapsen ja nuoren elinpiiri mielletään usein turvattommaksi kuin täällä pikkukaupungissa. On kuitenkin huomioitava, että monet vaaratekijät ovat täälläkin läsnä enemmän kuin aikaisemmin.

Lapsia ja nuoria suojaavat tekijät syntyvät arjen ympäristöissä: kotona, päiväkodissa, koulussa ja harrastuksissa. Elinympäristön viihtyvyys, turvallisuus sekä harrastamiseen ja luovuuteen innostavat taajamakeskustat vaikuttavat keskeisesti kasvuikäisen hyvinvointiin. Kaupunkisuunnitteluun tulee jatkossakin kiinnittää huomiota, jotta viihtyisä asuinympäristö puistoinen, taidekohteinen ja eri harrastustiloineen näyttäytyy kiinnostavana lapsille ja nuorille.

Kaupunki näyttäytyy nykyisin myös monikulttuurisena. Lähes kaksi prosenttia kaupungin väestöstä on ulkomaalaistaustaisia. Kaupungissa toimii Suomen Punaisen Ristin ylläpitämä, noin 200-paikkainen vastaanottokeskus, jossa on asiakkaita yli kahdestakymmenestä maasta. Vastaanottokeskuksessa on erityisen paljon juuri lapsiperheitä. Vastaanottokeskuksen toiminta lakkaa Mänttä-Vilppulassa vuoden 2020 loppuun mennessä.

Monikulttuurisuus, suvaitsevaisuus ja yhdenvertaisuus ovat tärkeitä asuinympäristöön liittyviä teemoja, joita kaupungissa halutaan edistää. Ne ovat myös keskeisiä tekijöitä tulevassa vuoden 2026 maakunnallisessa kulttuuripääkaupunkihankkeessa, jossa lapsilla ja nuorilla on aivan uudenlainen mahdollisuus lähteä toteuttamaan oman asuinympäristön, tapahtumien ja palveluiden kehittämistä.

2.1 Kaupunkisuunnittelu

Lapset ja nuoret ovat tärkeä ryhmä kaupunkisuunnittelun kannalta. Nuorten ajatuksia ja ideoita pyritään kartoittamaan aika ajoin teettämällä kyselyitä heidän toiveistaan kaupungin kehittämiseen ja osallistamalla heitä ideakilpailuilla tai työpajoilla liittyen alueiden yleissuunnitelmiin ja kaavahankkeisiin.

Kaupunkisuunnittelu tekee yhteistyötä oppilaitosten ja koulujen kanssa. Esimerkiksi Myllyrannan sataman yleissuunnittelun yhteydessä kouluissa järjestettiin ideakilpailu nuorille, ja lukion maantiedon kursseilla on pidetty tutustumistunteja liittyen kaavoitukseen ja maankäytön suunnitteluun kaupungissa, jotta nuoret tunnistavat vaikuttamisen mahdollisuuksia ja osaavat hyödyntää niitä.

Lasten ja nuorten teemat, kuten koulut, päiväkodit, nuorille suunnatut palvelut tai harrastusmahdollisuudet huomioidaan aina maankäytön suunnittelun ja kaavaprosessien yhteydessä. Uusi Miinanhelmen päiväkotitoiminta valmistui Mänttään 2017 ja leikkipuistoja parannetaan ja kehitetään. Monipuolisia ja helposti lähestyttäviä liikkumisen muotoja pyritään mahdollistamaan eri puolilla kaupunkia: muun muassa frisbeegolfradat on toteutettu Mänttään, Vilppulaan ja Kolhoon ja skeittiparkkia suunnitellaan Mäntän urheilukeskuksen yhteyteen. Vuonna 2019 toteutettiin myös Keurusselän satamat ja reitit -hanke, jossa selvitettiin mm. melontareittien toteuttamisen mahdollisuuksia sekä ulkoilmatapahtumien järjestämispaikkoja. Kaupungin Urheilukeskus aluesuunnittelu on tehty ja hyväksytty teknisessä lautakunnassa syksyllä 2019. Lisäksi skeittipuisto- ja pump track-ratasuunnitelmat on tehty syksyllä 2020 ja toteutus on suunniteltu alkavaksi vuonna 2021.

Lasten ja nuorten teemat pyritään huomioimaan myös kaupunkisuunnittelun alueella: parantamalla pyöräilymahdollisuuksia, yhtenäistämällä reittien sujuvuutta tai pyrkimällä yleisesti viihtyisään ja kiinnostavaan kaupunkiympäristöön, jossa mahdollistetaan eri-ikäisten ihmisten toiminta ja kohtaaminen. Palvelut suunnitellaan alueille, joissa ne saavuttavat mahdollisimman laajasti monipuolisen joukon kuntalaisia.

2.2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai avoimena varhaiskasvatustoimintana kuten esimerkiksi kerho- ja leikkitoimintana. Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus saada varhaiskasvatusta. Huoltajat päättävät lapsensa osallistumisesta varhaiskasvatukseen.

Mänttä-Vilppulassa toimii kolme päiväkotia; Mäntässä, Vilppulassa ja Kolhossa. Pohjaslahdella toimii kahden hoitajan ryhmäperhepäiväkotitoiminta. Kotona työskenteleviä kunnallisia perhepäivähoitajia on viisi ja yksityisiä hoitajia neljä.

Avointa varhaiskasvatusta järjestetään Hapsulan avoimessa päiväkodissa kerran viikossa Vilppulankosken päiväkodilla. Avoin päiväkotitoiminta tarjoaa kohtaamispaikan, jossa aikuiset ja lapset voivat olla yhdessä, tavata toisia vanhempia ja lapsia, tutustua ja saada keskinäistä vertaistukea arjen vanhemmuuteen ja haasteisiin. Toiminnan ajatuksena on yhteisöllisyys, osallisuus, vertaistuki ja vanhemmuuden vahvistaminen.

Päiväkodissa ja perhepäivähoidossa varhaiskasvatukseen osallistuvilla lapsilla tehdään yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma. On tärkeää tuntea lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Suunnitelmaan kirjattavat tavoitteet ja toimenpiteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle, eli kirjaukset kertovat millainen toiminta tukee kyseisen lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Suunnitelman laatimisessa otetaan huomioon myös lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta.

Lapsi voi tarvita erilaista tukea kasvuun ja kehitykseen fyysisen, tiedollisen, taidollisen, tunne-elämän tai sosiaalisen kehityksen eri vaiheissa eripituisia aikoja. Lähtökohtana on aina vanhempien ja kasvatushenkilöstön yhteinen pohdinta tai lapsen aiemmin todettu vahvemman tuen tarve. Tavoitteena on ennaltaehkäistä ja vähentää lapsen kasvussa ja kehityksessä olevien pulmien haittavaikutuksia lapsen itsensä kannalta, vähentää tulevia oppimisvaikeuksia ja mahdollista syrjäytymistä myöhemmässä vaiheessa.

Lapsen tarvitsema ja hänelle järjestettävä tuki kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tuki lapsen kasvuun ja kehitykselle järjestetään mahdollisimman pitkälle yleisten varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä siten, että lapsi toimii ryhmän jäsenenä muiden lasten kanssa ja hänen sosiaalisia kontaktejaan ryhmässä tuetaan. Varhaiskasvatuksen tukitoimina lapsen fyysistä, psyykkistä ja tiedollista ympäristöä mukautetaan lapselle sopivaksi. Päivittäistä kasvatustoimintaa yksilöllistetään eriyttämällä, perustaitoja harjaannuttamalla ja lapsen itsetuntoa vahvistamalla. Lisäksi vahvistetaan suunnitelmallisesti varhaiskasvatuksen arjen kuntouttavia toimintoja. Erilaista tai vahvempaa tukea tarvitsevien lasten ohjaus edellyttää riittävää ja osavaa henkilöstöä, lapsen tarpeita vastaavia tiloja, välineitä ja materiaaleja.

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista tulee arjessa arvioida säännöllisesti yhteistyössä huoltajien kanssa. Arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen. Arvioinnissa on selvitettävä ja huomioitava myös lapsen mielipide ja toiveet. Henkilöstön on etsittävä sopivia keinoja lapsen näkökulman selvittämiseksi.

2.3 Koulut

Mänttä-Vilppula tarjoaa hyvät koulutuspalvelut asukkailleen esiopetuksesta elinikäiseen oppimiseen ja kouluttautumiseen. Kaupungissa on neljä alakoulua, kaksi yläkoulua ja lukio. Tämän lisäksi SASKY koulutuskuntayhtymä tarjoaa toisen asteen ammatillista koulutusta.

Esiopetus

Esiopetus on osa Mänttä-Vilppulan kaupungin järjestämiä koulutuspalveluita. Esiopetus rakentuu valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden pohjalle sekä paikallisiin opetussuunnitelmiin. Mänttä-Vilppulassa esiopetusta järjestetään peruskouluissa ja Miinanhelmen päiväkodissa osana perusopetusta.

Valmistava opetus

Valmistavaa opetusta järjestetään kaikille sitä tarvitseville alakouluikäisille oppilaille Savosenmäen koulussa ja yläkouluikäisille Koskelan yläkoulussa. Yläkoulussa ei ole erillistä ryhmää valmistavalle opetukselle, vaan kaikki maahanmuuttajaoppilaat on integroitu koulun muihin opetusryhmiin. Valmistavasta opetuksesta lapset siirtyvät yleisopetuksen luokkiin Mänttä-Vilppulaan.

Perusopetus

Perusopetus on osa kaupungin järjestämiä koulutuspalveluita. Oppivelvollisille lapsille ja nuorille perusopetusta annetaan peruskoulussa. Peruskoulu käsittää vuosiluokat 1–9, ja se on tarkoitettu koko ikäluokalle (7–16-vuotiaat). Kuuden ensimmäisen vuoden aikana opetusta antaa yleensä luokanopettaja, joka opettaa kaikkia tai useimpia aineita. Kolmen ylimmän luokan opetus on pääosin aineenopetusta, jolloin eri oppiaineita opettavat asianomaisten aineiden opettajat.

Perusopetuksella on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja. Perusopetus tuottaa kaikille saman jatko-opintokelpoisuuden ja se on maksutonta. Opetuksen lisäksi oppikirjat ja muu oppimateriaalit sekä työvälineet ja -aineet ovat maksuttomia.

Oppilaalla on myös oikeus saada jokaisena koulun työpäivänä maksuton, täysipainoinenateria sekä tietyin edellytyksin maksuton koulukuljetus. Oppilaalla on myös oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä oppilashuolto. Vammaisella tai muulla erityistä tukea tarvitsevalla on lisäksi oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet ja muun muassa tulkitsemis- ja avustajapalveluita ja apuvälineitä.

Ala- ja yläkouluissa toimitaan inkluusio-periaatteella. Lisäksi Savosenmäen koulussa toimii kaksi vaativan erityisen tuen pienryhmää (ent. harjaantumisopetus). Pienryhmän oppilaita integroidaan mahdollisuuksien mukaan yleisopetuksen ryhmiin.

Koululaisten iltapäivätoimintaa järjestetään kaikilla Mänttä-Vilppulan alakouluilla. Lisäksi Vilppulankosken koululla järjestetään aamupäivätoimintaa. Kunta vastaa toiminnan kokonaisuudesta. Kunta voi järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa itse, yhdessä muiden kuntien kanssa tai se voi hankkia palvelut esimerkiksi järjestöiltä tai yhteisöiltä. Kunnilla ei kuitenkaan ole velvollisuutta tarjota toimintaa.

Aamu- ja iltapäivätoiminnasta säädetään Perusopetuslain luvussa 8 a. Kunta saa valtionosuutta perusopetuslain mukaisen koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämiseen. Toimintaa tulee tarjota joko 570 tai 760 tuntia koulun työvuoden aikana, kullekin toimintaan osallistuvalla lapsella keskimäärin 3 tai 4 tuntia päivässä. Kunta voi periä aamu- ja iltapäivätoiminnasta kuukausimaksuja. Maksu saa olla 570 tunnin osalta enintään 120 euroa ja 760 tunnin osalta enintään 160 euroa. Toimintaa voidaan järjestää arkipäivisin pääsääntöisesti klo 7–17.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee perustua Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteisiin 2011. Sen pohjalta kunnan tulee laatia ja hyväksyä toimintasuunnitelma. Toiminnan suunnittelussa painotetaan muun muassa yhteistyötä kotien ja koulujen, eri hallintokuntien sekä toiminnan järjestäjien kanssa.

Lukio

Mäntän lukio on monipuolinen yleislukio, joka tarjoaa runsaan kurssivalikoiman ja laadukkaan opetuksen kaikissa lukion oppiaineissa. Lukiossa toimii kolme akatemiaa, jotka mahdollistavat huipputason opetusta niin taiteessa (Taideakatemia), musiikissa (Musiikkiakatemia) kuin urheilussa (HUA).

Taito- ja taideaineiden valtakunnallisen lukiodiplomin voi suorittaa kuvataiteessa, musiikissa, teatteritaiteessa ja liikunnassa. Paikallista taidenäyttelyiden tarjontaa, yhteistyössä Kuvataideviikkojen ja Serlachius-museoiden kanssa, käytetään hyödyksi mm. äidinkielessä, uskonnossa, filosofiassa ja historiassa. Lisäksi yhteistyö Autere-opiston ja Merikanto-opiston kanssa on aktiivista.

Huippu-urheiluakatemiassa (HUA) opiskelee sekä ammatillisia opiskelijoita että lukiolaisia. Akatemiaan osallistuvat nuoret tekevät valmentajien laatimia fysiikkaharjoituksia valvotusti paikallisissa liikuntatiloissa. HUA toteutetaan yhteistyössä Mäntän seudun koulutuskeskuksen ja paikallisten urheiluseurojen kanssa.

Lukiossa voi suorittaa myös kaksoistutkinnon suorittamalla ammatillisen perustutkinnon lukio-opintojen lisäksi.

SASKY koulutuskuntayhtymä

SASKY:n paikallisena yksikkönä toimii Mäntän seudun koulutuskeskus (MSKK). Koulutuskeskus antaa koulutusta monilla eri aloilla ja opiskelijoita on kaikkiaan n. 650. MSKK on aktiivinen paikallinen koulutuskehittäjä, jolla on hyvät verkostot eri oppilaitoksiin, työelämään ja paikallisiin yrityksiin.

MSKK:ssa voit suorittaa ammatillisen perustutkinnon, VALMAN (ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus) tai ammattitutkinnon. Perustutkinnon ohella voi suorittaa myös ylioppilastutkinnon kaikilla koulutusaloilla. MSKK kouluttaa useaan ammattiin eri palvelualoilla: tekniikka, terveys- ja hyvinvointi, kauppa ja hallinto, tietojenkäsittely ja tietoliikenne.

Oppilaitoksessa opiskelijoiden käytännön asioissa auttavat opintotoimisto, opinto-ohjaaja ja muut opiskelijahuollon henkilöt. MSKK on aktiivinen toimija useissa kunnan järjestämissä nuoria koskevissa kehittämishankkeissa ja tapahtumissa kuten rekrymessut ja nuorison kansainväliset leirit.

2.4 Nuorisopalvelut ja etsivä nuorisotyö

Mänttä-Vilppulan nuorisopalvelut tarjoaa nuorille toimintamahdollisuuksia vapaa-aikana. Tärkein ja asiakasmäärältään suurin toimintamuoto on nuorisotilatoiminta. Nuorisotilojen tarkoituksena on toimia turvallisena ja päihdevapaana kohtaustilana etupäässä 13-17-vuotiaille nuorille. Nuorisotilojen käyttö on varsin runsasta: Mäntän Länskässä ja Vilppulan Paliksella kävijöitä on arki-iltaisain 20-30 nuorta illassa. Kolhon nuorisotiloilla vastaava luku on 8-12 nuorta.

Nuorisotiloilla on tarjolla ajanvietepelejä ja erilaista pienimuotoista toimintaa, kuten karaokeiltoja, erilaisia peliturnauksia tai esimerkiksi ajankohtaisia tilaisuuksia. Tavoitteena on ollut tarjota pienryhmätoimintaa erilaisten teemojen ympärille, mutta pienet toimintaresurssit ovat ra-

joittaneet toteutusta. Nuorisotilatoimintaa on viime aikoina laajennettu koskemaan myös alakoulun ylempiä luokkia, vitosia ja kutosia. Nuorisopalvelujen muihin tilaisuuksiin, tapahtumiin tai retkille voivat osallistua kaiken ikäiset nuoret. Nuorisopalveluiden kautta on mahdollisuus harrastaa monipuolisesti ammatillisessa ohjauksessa.

Vapaa-aikatoiminnan lisäksi nuorisopalvelut tekee paljon yhteistyötä koulutoimen ja sosiaali-toimen kanssa. Yhteistyön tarkoituksena on tuoda esiin kunkin tahon näkemys jokaisen nuoren tilanteesta ja näin yhteisvoimin auttaa ja tukea nuorta kohdanneissa haasteissa.

Nuorisopalveluilla palveluksessa on kolme (3) henkilöä; nuorisoasiainhoitaja ja kaksi nuoriso-ohjaajaa. Lisäksi nuorisopalveluissa työskentelee nuoria eri työllistämisvaroin palkattuna. Edellisen LaNu-hyvinvointisuunnitelman mukaisesti henkilöstöä on saatu lisättyä, mutta toisaalta asiakaskunnan aikaisempaa enemmän tukea vaativa tilanne edellyttäisi ohjaajapanoksen lisäämistä, toimintojen muuttamista enemmän ohjatuksi pienryhmätoiminnaksi. Nuoret ovat ottaneet tarjottavat palvelut vastaan hyvin, lisäksi he kaipaisivat ohjattua ja valvottua toimintaa myös viikonloppuisin.

Mänttä-Vilppulan päätöksenteossa on suhtauduttu varsin myönteisesti nuorisopalveluja kohtaan. On kiitettävästi huomioitu, että panostus nuorten vapaa-ajanviettoon on samalla panostus lähitulevaisuuteen. Nuoret tekevät muutaman vuoden kuluessa päätöksen, lähtevätkö muualle vai jäävätkö kotikaupunkiin, eikä pienintä vaikutusta toki ole sillä, millainen kuva siitä on jäänyt nuoruusvuosilta.

Etsivä nuorisotyö ja nuorten työllistämisen aktivointi

Etsivä nuorisotyö on kaupungin työllisyyspalvelujen tarjoamaa ja AVI:n rahoittamaa palvelua alle 29-vuotiaille nuorille. Etsivä nuorisotyö tukee niitä nuoria, joilla ei ole opiskelu- tai työpaikkaa tai joilla ei ole suunnitelmia tulevaisuuden varalle. Tavoitteena on rakentaa jokaiselle tuen tarpeessa olevalle nuorelle yksilöllinen polku, oli kyse sitten opintoihin, työelämään, työtoimintaan tai terveyspalveluihin liittyvästä palveluntarpeesta. Etsivä nuorisotyö perustuu yksilötyön ohella pitkälti verkostoyhteistyöhön.

Nuorisolain (2016/1285) mukaisesti kotikunnan etsivälle nuorisotyölle ilmoitetaan ne nuoret, jotka ovat keskeyttäneet 2. asteen opinnot, varusmies- tai siviilipalveluksen. Myös nuori itse tai nuoren vanhemmat voivat olla yhteydessä. Etsivä nuorisotyö on nuorelle vapaaehtoista.

Etsivä nuorisotyö on vastuussa OKM:n koordinoiman Aikalisä! -toiminnan toteuttamisesta jokavuotisissa kutsunnoissa. Aikalisä! on kutsuntaikäisille nuorille miehille ja varusmies- ja siviilipalvelusikäisille miehille ja naisille tarkoitettu tukipalvelu. Kutsunnat on ainutlaatuinen tilaisuus tavoittaa kaikki ikäluokan nuoret miehet.

Nuorten yksilövalmennus on etsivän nuorisotyön ohella myös työllisyyspalvelujen tarjoamaa ja AVI:n rahoittamaa palvelua. Valmennus on tarkoitettu 18-28-vuotiaille nuorille. Keskeisellä sijalla on nuoren elämäntilanteen kartoittaminen ja sopiviin palveluihin ohjaaminen. Etsisijaisesti palvelu on tarkoitettu työttömille, vailla ammatillista koulutusta oleville nuorille, mutta koulutus tai muu toiminta ei ole este yhteydenotolle. Nuoret voivat hakeutua palvelun piiriin itse tai ohjatuksi esimerkiksi TE-toimiston, sosiaalitoimen tai muun palvelun kautta.

Nuorten ryhmätoimintaa toteutetaan yhteistyössä Mäntänvuoren Terveiden kanssa. Ryhmässä nuoret harjaantuvat turvallisessa ympäristössä erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin ja heillä

on mahdollisuus etsiä elämänsä suuntaviivoja. Toiminta tukee sosiaalista kuntoutumista ja arjen hallintaa ja siihen pääsee mukaan palveluohjauksen kautta.

2.5 Seurakunnan tarjoama yhteisöapu

Mänttä-Vilppulan seurakunta tarjoaa lapsille, perheille, koululaisille ja nuorille kerhoja, retkiä, konsertteja, nuorteniltoja ja leirejä. Seurakunnalla on lapsi- ja nuorisotyöntekijöitä sekä kasvatustyöstä vastaava pappi.

Seurakunta järjestää päiväkerhoja sekä kesäkerhoja pikkulapsille ja perhekerhoja kaikenikäisille lapsille yhdessä vanhemman kanssa. Vanhempien jaksamista tuetaan myös Lapsiparkissa ja Pikku-Helpissä.

Seurakunta tavoittaa seudun lapsia ja nuoria oman kerho- ja leiritoimintansa sekä etenkin rippikoulun kautta. Yhteistyöllä kaupungin nuorisopalveluihin ja oppilaitoksiin on pitkät perinteet, jonka myötä tekijät ja toimintatavat ovat molemmin puolin tuttuja. Lasten leiritoiminnan sekä rippikoulun jälkeisen isokoulutuksen kautta saadaan luotua pitkäaikaisia yhteyksiä näihin osallistuviin lapsiin ja nuoriin. Seurakunta on läsnä nuorten arjessa myös some-maailman kautta; mm. Instagramin välityksellä. Näin ollen seurakunta on luonteva ja läheinen yhteisö heille.

2.6 Kulttuuripalvelut, kirjastot ja opistotoiminta

Kulttuuripalvelut

Mänttä-Vilppulan kulttuuripalvelut tukee ja kehittää alueen kulttuuritoimintaa sekä tarjoaa kuntalaisille monipuolisia mahdollisuuksia kulttuuriharrastuksiin ja oman hyvinvoinnin edistämiseen. Kulttuuripalvelut avustavat kaupungin tapahtumien, festivaalien ja taidenäyttelyiden toteutumista avustustoimintansa kautta.

Lapsille ja nuorille kohdennettuja palveluja ja yhteistyömuotoja ovat erityisesti Pirkkaset lastenkulttuurikuukausi, lastenteatteriesitykset, konsertit ja tapahtumat (esim. lapsikuoro, nuorisodisco) sekä taidehankinnat, joissa lapset ovat olleet mukana suunnittelussa (esim. Miinahelmen päiväkodin teokset).

Taidekaupungin kulttuuristrategiassa 2019-2026 on luotu suuntaviivat koko kaupungin kulttuuritoiminnan kehittämiseksi tuleville vuosille. Strategia toimii yhteisenä ohjeena sekä kaupungille että kulttuuria tuottaville yhdistyksille ja yrityksille. Kulttuuristrategian toteuttaminen vahvistaa samalla kaupunkiorganisaation kulttuuri- ja hyvinvointipalveluiden kehittämistä sekä tukee kulttuuripääkaupunki 2026 –hakua yhdessä Tampereen kanssa.

Kulttuuripääkaupunkihankkeen yhteistyöllä haetaan kansainvälisyyttä ja näkyvyyttä Taidekaupungille. Hankkeen toteuttamiseen sisältyy useita lapsille- ja nuorille kohdennettuja toimenpiteitä ja ohjelmia. Kulttuuripääkaupunkihankkeen kilpailuvaihe päättyy 2021. Tampere ja Pirkanmaan kunnat ovat koonneet 1. vaiheen kilpailuhakemuksen kesällä 2020. Mänttä-Vilppulan kaupunki yhteistyössä Serlachius-museoiden kanssa on Tampereen pääkuntakumppani.

Kaupungin kulttuuristrategian kaikki teemat koskettavat lapsia ja nuoria. Suunnittelussa on oma kulttuurikasvatusohjelma varhaiskasvatuksesta lukioon, joka on käynnistetty lukion osalta 2020. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen osalta suunnitelmatyö on käynnissä ja

toimenpiteitä käynnistetään vuonna 2021. Kuntalaisten harrastustoiminnan tukeminen järjestyhteistyöllä ja monipuolisten kulttuuritapahtumien toteuttaminen on myös strategian keskiössä.

Kulttuuripalvelut on aktiivisesti mukana myös kaupungin ystävyyskaupunkiyhteistyössä. Uusin ystävyyskaupunkikumppani, Simmern Saksassa, on aktiivisesti nostanut esille nuorten toiminnan aktivoinnin maaseutumaisten alueiden vahvistamisessa ja eheyttämisessä. Molemmat kaupungit ovat aloittaneet hankkeet liittyen kansainväliseen nuorten leirivaihtoon vuosina 2021-2022. Myös paikallisten koulujen välistä yhteistyötä ollaan suunnittelemassa.

Kirjasto

Kirjastolaki määrittelee kirjastoille laajan tehtäväkentän sivistyksen- ja kulttuurin peruspalveluina. Tehtävinä on mm. ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa aineistokokoelmaa, tarjota tietopalvelua, edistää lukemista ja kirjallisuutta, tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen ja kansalaistoimintaan sekä lisätä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta. Kirjastot ovat taidekaupungin käytetyimpiä, monipuolisia kohtaamispaikkoja, jotka lisäävät yhteisöllisyyttä ja kuntalaisten hyvinvointia.

Mänttä-Vilppulan kaupunginkirjaston toimipisteitä ovat Mäntän, Vilppulan, Kolhon ja Pohjaslahden kirjastot. Kirjaston aineistokokoelmassa on lapsille ja nuorille lainattaviksi runsaasti kirjoja, musiikkia, elokuvia, lehtiä, konsolipelejä ja nuotteja. E-aineistoina on kirjoja, lehtiä, elokuvia ja Rockway-ohjelmia soiton opiskeluun. Kirjastosta saa lainaan myös frisbeegolf-kiekkoja ja ukulelen. Lapset ja nuoret voivat käyttää kirjastojen tietokoneita. Kirjastoissa voi viettää aikaa ja pelata esim. lautapelejä. Kirjastot järjestävät erilaisia tilaisuuksia vauvoista teini-ikäisiin, kuten mm. lorutuokioita, satutunteja, konsertteja, lastenteatteria ja pelipäiviä. Kirjasto tarjoaa näyttelytilaa lasten ja nuorten taiteelle tms.

Kirjastoilla, päiväkodeilla, kouluilla ja nuorisopalveluilla on paljon yhteistyötä. Päiväkotiryhmiä käy satutunneilla ja lainaamassa aineistoa. Kirjaston ja koulujen yhteistyöohjelma on kirjattu opetussuunnitelmiin. Eri luokka-asteille annetaan tiedonhaun opastusta ja kirjavinkkausta. Koululaiset suorittavat lukudiplomeita ja kirjastot välittävät kouluille paljon kirjallisuutta. Kirjasto- ja nuorisopalvelut järjestävät yhdessä peli-iltoja ym. tilaisuuksia lapsille ja nuorille. Kirjastoissa voi myös käydä lukemassa Lukukoiralta.

Autere-opisto

Autere-opisto tarjoaa vapaan sivistystyön opetusta Mänttä-Vilppulan alueella. Opisto mahdollistaa elinikäistä oppimista, tukee asukkaiden elämänhallintaa ja monipuolista harrastustoimintaa. Opetukseen voi osallistua kuka tahansa iästä ja koulutustaustasta riippumatta. Opetuksessa huomioidaan opiskelijoiden tarpeet joustavin opetusjärjestelyin.

Autere-opisto tarjoaa seuraavia erityisesti lapsille ja nuorille kohdennettuja kursseja: Taikasivellin osana lasten ja nuorten kuvataiteen perusopetusta, Taito käsityö- ja muotoilukoulu, Näpsän kouluikäisten ja syventävät ryhmät, lapsikuoro Kantelo, musiikkikursseja (piano, viulu, kitara), nuorten teatterikurssi, nuorisosirkus (mm. sirkustreenit kouluikäisille, perhesirkus). Nuorille järjestetään liikuntakursseja, tietotekniikka-, valokuvaus ja elokuvakursseja. Lisäksi kesäisin pidetään lasten taideleirejä.

Merikanto-opisto

Merikanto-opisto on valtionosuuden piirissä oleva seutukunnallinen taideoppilaitos, joka antaa musiikin ja tanssin laajan oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta kuuden kunnan alueella: Virroilla, Ruovedellä, Ähtärissä, Mänttä-Vilppulassa, Juupajoella ja Orivedellä.

Mänttä-Vilppulan toimipisteessä on lapsille ja nuorille tarjolla varhaisiän musiikkikasvatusta, musiikkikoulutusta (perusopinnot ja syventävät opinnot) ja tanssia (perusopinnot ja syventävät opinnot).

Oppilaille tarjotaan koulutuksen edetessä useita esiintymismahdollisuuksia sekä valmennusta ja valmiuksia yleisön kanssa toimimiseen. Mänttä-Vilppulan toimipisteessä järjestetään lähes kuukausittain oppilasillat sekä lisäksi erilaisia musiikkitilaisuuksia mm. vanhainkodeissa ja kirjastossa. Yhteistyötä tehdään myös koulun musiikinopetuksen kanssa. Opintoja voidaan hyödyntää myös osana lukio-opiskelua.

Mäntän Musiikkijuhlat järjestävät nuorille pianonsoiton mestarikursseja kesäisin. Mestarikursit tarjoavat inspiroivan ympäristön uusien musiikillisten vaikutteiden ja näkökulmien syntyemiselle.

2.7 Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden tehtävänä on organisoida ja kehittää liikuntapaikkojen käyttöä sekä tuottaa niissä toimivia liikuntapalveluita sekä -tapahtumia. Tavoitteena on terveyttä edistävä, omaehtoinen liikunta sekä asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen. Liikuntapalveluiden tuottamiseen tarvitaan suunnitelmallisten toimenpiteiden lisäksi aktiivista yhteistyötä alueen yksityisten toimijoiden, yhdistysten ja säätiöiden kanssa. Liikuntapalveluiden toteutuksessa ja suunnittelussa on huomioitava erityisryhmien liikunnalliset tarpeet ja esteettömyyden toteutuminen.

Liikuntapalveluiden toteuttamisen keskiössä ovat suorituspaikat, joita ylläpidetään kaupungin infrapalveluiden kautta koko kaupungin alueella (Urheilukeskus, Parkkivuori, Mäntänvuori, kyläliikuntapaikat Kolhossa ja Pohjaslahdella, korttelikentät, ulkoilualueet ja -reitit). Liikuntapalvelut suunnittelee ja organisoii toiminnan eri kohteissa ja samalla kehittää koko kaupungin liikuntaa eri toimijoiden kanssa. Ulkoliikuntapaikkojen ja -reittien saavutettavuutta ja löydettävyyttä tuodaan esille entistä enemmän kaupungin sisäisellä yhteistyöllä ja aktiivisella viestinnällä.

Uimahallilla toimintaa kehitetään erilaisilla kampanjoilla ja kuntoneuvontaa antamalla. Uimataidon edistämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa. Vauva- ja perheuintia kehitetään yhteistyössä palveluntarjoajien kanssa.

Jäähalli tarjoaa kaupunkilaisille tilat monipuolisia jääliikuntaharrastuksia varten. Jäähalli mahdollistaa lisäksi myös muiden tapahtumien järjestämisen (konsertit, kulttuuritapahtumat, messut). Liikuntapalvelut toimii yhdistävänä tekijänä kolmannen sektorin ja eri hallinnonalojen kesken. Monipuoliset liikuntapalvelut on nähtävä myös vahvana matkailutekijänä, sillä paikkakunnalle suuntautuu merkittävästi peli- ja kilpailumatkailua.

Liikunnassa on huomioitava ns. uudistuva liikunta- ja urheilukiinnostus. Lasten ja nuorten mielenkiinto on siirtynyt kokonaan uudenlaisiin kohteisiin ja samalla vapaa-ajanviettotavat ovat

uudistuneet ja uudistumassa. Nuorten keskuudessa on esimerkiksi e-urheilu noussut suosituimpien harrastusten joukkoon. Kunnan liikuntapalveluissa onkin huomioitava jatkossa, miten digitaaliset palvelut voidaan tuoda perinteisten liikunta- ja urheiluharrastusten rinnalle. Palveluiden toteuttamisen tavoitteena on, että kaikille lapsille ja nuorille tarjotaan mahdollisuus olla harrastuksissa mukana, vaikka taloudelliset lähtökohdat ovatkin perheillä erilaiset.

Liikuntapalveluiden yhteistyö koulujen, varhaiskasvatuksen ja terveydenhoidon kanssa on merkittävää. Yhteistyöllä on toteutettu mm. koulujen pihoihin lähiliikunta- ja urheiluseurojen verkosto ja HUA-toiminnassa tarvittavat välineet ja tilat.

2.8 Monipuolinen harrastustoiminta yhdistyksissä ja urheiluseuroissa

Mänttä-Vilppulassa nuoret harrastavat omatoimisesti, kaupungin järjestämässä palveluissa, tai suoraan paikallisissa seuroissa ja yhdistyksissä. Paikalliset urheiluseurat tekevät arvokasta nuorisotyötä ja tarjoavat laajat mahdollisuudet harrastaa liikuntaa ja urheilua. Tarjolla on muun muassa lentopalloa, jalkapalloa, budolajeja, jääkiekkoa, moottoriurheilulajeja, ammuntaa, keilaamista, yleisurheilua, hiihtoa, salibandya, sukellusta, nyrkkeilyä, ratsastusta, golfia, frisbeegolfia, veneilyä, kalastusta ja paljon muuta. Kaupungin liikuntapalveluiden ja urheiluseurojen välinen yhteistyö lasten ja nuorten liikkumisessa ja liikuttamisessa korostuu entisestään. Samoin urheiluseurat ovat osatekijä lasten ja nuorten syrjäytymistä vastaan.

Paikkakunnalla toimii vuonna 2020 yhteensä 22 olympiakomitean lajiliittojen alaista urheiluseuraa, ja ilmoitettuja aktiivisessa toiminnassa mukana olevia toimijoita on kaikkiaan 2 832 ja valmentajia ja ohjaajia 156 (28.4.2020). Iso osa toiminnasta on suunnattu juuri lapsille ja nuorille. Tarjontaa löytyy ohjatusta kilpailutoiminnasta taaperojumppaan. Lajiliittojen alaisuudessa toimivien lisäksi liikunnan parissa toimii myös muita aktiivisia yhdistyksiä ja yhteenliittymiä (Mandon Kiertäjät/frisbeegolf, veneily, kalastus, erityisryhmät, nuorisosirkus, partiolaiset, 4H-yhdistys, kyläyhdistykset jne.). Vaikka kaikki eivät suoraan toimi ns. liikuntajärjestöinä, on niillä kuitenkin paljon yhteistä kosketuspintaa liikuntaan.

Mäntässä ja Vilppulassa toimii myös suoraan nuorisotoimintaan keskittyviä yhdistyksiä, joista merkittävimpiä ovat Mänttä-Vilppulan 4H-yhdistys, Mäntänvuoren partiolaiset ja Mäntän Nuorisosirkus ry. Nuorisosirkuksen kautta erityisesti maahanmuuttajanuoret on sitoutettu onnistuneesti paikalliseen seuratoimintaan.

Kaupunki saa tukea myös vähävaraisten perheiden lasten liikuntaharrastusten tukemiseen (Kaikille harrastus -hanketuki 2020). Myös Nuorten Akatemian rahoittama Mahis-hanke tarjoaa mahdollisuuden hakea vuosittain tukirahoitusta erilaisiin uusiin toimintoihin.

Lapsille ja nuorille suunnatussa toiminnassa ovat usein mukana myös tukea antavat järjestöt, kuten paikalliset Lions Clubit ja Rotary-klubi. Saatua tuki voi olla stipendejä, tapahtumiin saatavaa rahoitusta tai apua järjestelyissä ja toteutuksessa.

Lasten ja nuorten omatoiminen harrastaminen on myös tärkeää. Se käynnistyy usein spontaanisti heidän omissa ryhmissä. Nuoret saattavat kokoontua yhdessä korjaamaan mopoja tai skeittaamaan asfalttipihan nurkassa. Näissä tilanteissa nuoret kääntyvät usein kaupungin nuorisopalvelujen tai liikuntatoimen puoleen kehittääkseen harrastusta. Yhdistysten taholta

esitetään pyyntöjä toimitilan saamisesta nuorille suunnatun toiminnan käyttöön. Omatoimiseen liikunnalliseen harrastukseen pääsee mukaan myös eri liikuntapaikoissa, uimahallissa, luontopoluilla ja ulkoalueilla.

3 YHDENVERTAISUUS, YHTEISÖLLISYYS JA OSALLISUUS

Kaikessa kaupungin lapsia ja nuoria koskevassa palvelutoiminnassa lähtökohtana on yhdenvertaisuuden, yhteisöllisyyden ja osallisuuden arvot ja niiden korostaminen. Samat arvot tulevat vahvasti esiin myös tulevassa kulttuuripääkaupunkihaussa Tampereen ja muiden Pirkanmaan kuntien yhteistyössä.

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan kaikkien ihmisten samanarvoisuutta riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa ja kunnissa henkilöön liittyvät tekijät, kuten syntyperä tai ihonväri, eivät saa vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin päästä koulutukseen, saada työtä ja erilaisia palveluja. Perusoikeudet kuuluvat kaikille ja niiden eteen tulee tehdä jatkuvasti työtä.

Suomen perustuslaissa yhdenvertaisuuden periaate viittaa sekä syrjinnän kieltoon, että ihmisten yhdenvertaisuuteen lain edessä. Yhdenvertaisuuslaki, rikoslaki, tasa-arvolaki ja työlainsäädäntö tarkentavat syrjinnän kieltoa eri elämänalueilla.

Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys tarkoittaa ihmisten sosiaalisten suhteiden muodostamaa kokonaisuutta. Yhteisöllisyys, yhteisö ja yhteisöllinen elämä ovat ihmisen olemassaololle ja toiminnalle välttämättömiä. Yhteisöä koossa pitävää voimaa, yhteenkuuluvuutta ja sitoutumista voidaan kuvata esimerkiksi sanalla ryhmähenki. Talkootyö on vanha ja perinteinen yhteisöllisyyden ilmenemä: yhteisesti asetettua päämäärää kohti pyritään yksilöiden voimavarat ja taidot yhdistämällä, jokainen toista tukien.

Yhteisöllisyys tulee esille monella eri tasolla. Vanhakantaisesti sitä ovat olleet perhe, suku, kylä, heimo ja kansa, nykyisin vaikka työryhmä, joukkue tai vaikka nuorisotilan kerho.

Osallisuus

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa.

Lasten ja nuorten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat heidän osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lasten ja nuorten tu-

lee voida suunnitella, toteuttaa ja arvioida toimintaa yhdessä heitä tukevien ja heidän kanssaan toimivien aikuisten kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Suunnitelmallisen toiminnan parissa (varhaiskasvatus, perusopetus, nuorisopalvelut jne.) toiminnasta vastuussa olevat aikuiset huolehtivat siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

Osallisuus voidaan määritellä yksilön tasolla kokemukseksi, joka syntyy, kun tuntee kuuluvansa itselle merkitykselliseen ryhmään tai yhteisöön. Osallisuuteen liittyy myös tunne kuuluksi tulemisesta ja vuorovaikutuksesta. Jotta lapsi ja nuori saa kokemuksen osallisuudesta varhaiskasvatuksessa lasten ja aikuisten sekä kouluissa oppilaiden ja opettajien välinen vuorovaikutus tulee nostaa ensiarvoisen tärkeään asemaan. Rakenteita tulee kehittää ja muuttaa niin, että se mahdollistuu. Kaikissa kouluissa toimii oppilaskunta, jossa on oppilailla omat edustajansa.

4 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN JA HAASTEET

4.1 Tukipalvelut

Sosiaalihuoltolain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta, vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta. Se myös turvaa yhdenvertaisin perustein sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet. Kaikissa lasta koskevissa sosiaalihuollon toimissa on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu ja huomioitava lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin, iän ja kehitystason mukaisen huolenpidon, koskemattomuuden ja itsenäistymisen turvaaminen.

Lastensuojelulaki turvaa lapsen oikeuden turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Ensisijainen vastuu tästä on lapsen vanhemmilla tai muilla huoltajilla. Vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä on tuettava järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia.

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Kunnan tehtävänä on järjestää myös ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Tämä tarkoittaa esimerkiksi tukea, jota annetaan opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Perhetyö

Perhetyö on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua, jonka tehtävänä on tukea erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten terveyttä ja kehitystä. Se tukee vanhemmuutta, perheen vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisen verkoston laajentamista. Samalla perhetyö ohjaa lasten hoidossa ja kasvatuksessa sekä kodin arjen ja arkirutiinien hallintaa, joiden seurauksena perheen toimintakyky kasvaa.

Toteutuakseen perhetyö ei vaadi lastensuojelun asiakkuutta, vaan työtä voidaan tehdä ennaltaehkäisevästi ja tukien. Tavoitteena on tarjota tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa,

sillä oikein ajoitettuna se voi ehkäistä perheiden ongelmien kasvamista, syrjäytymistä ja esimerkiksi lastensuojelun tarvetta. Dialogisella keskustelulla ja kohtaamisella sekä ratkaisukeskeisellä työotteella on perhetyössä suuri merkitys.

Neuvolatoiminta äitiys-, lasten- ja perheneuvolassa

Nuori perhe saa tukea äitiyteen, vanhemmuuteen ja lapsen kehityksen tukemiseen jo heti odotuksen alkuvaiheessa. Äitiysneuvolan tehtävänä on edistää raskaana olevan naisen, sikiön ja vastasyntyneen lapsen sekä koko lasta odottavan perheen terveyttä ja hyvinvointia.

Lastenneuvolassa seurataan lapsen kasvua, kehitystä ja terveydentilaa vauvasta kouluikänsä. Lastenneuvolatyön tehtävänä on vanhemmuuden tukeminen, lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen sekä sairauksien ennaltaehkäisy.

Perheneuvolatyö painottuu lasten ja heidän perheidensä tutkimuksiin, eri elämäntilanteiden arviointiin, psyykkiseen tukemiseen ja tukitoimien suunnitteluun. Perheneuvolassa tehdään kognitiivisia tutkimuksia, tunne-elämän ja perhesuhteiden selvittelyjä. Aikuisten kanssa työskennellään esimerkiksi parisuhdeasioissa ja erotilanteessa sekä erilaisissa vanhemmuuteen liittyvissä teemoissa. Perheneuvolassa tähdätään lapsen hyvinvointiin, yksilöllisen kasvun ja myönteisen kehityksen edistämiseen, vanhemmuuden tukemiseen ja perheenjäsenten omien voimavarojen vahvistamiseen.

Sosiaalipäivystys

Sosiaalipäivystys eli kiireellisten sosiaalipalveluiden järjestäminen kuuluu kunnan lakisääteisiin tehtäviin. Se on toteutettava niin, että palveluun saa yhteyden ympäri vuorokauden ja sen välitön apu on asiakkaalle maksutonta. Virka-aikana klo 8-16 Mänttä-Vilppulan sosiaalipäivystysvastuu on Mänttä-Vilppulan ja Juupajoen yhteistoiminta-alueella. Muuna aikana ja ilta-, yö- ja viikonloppupäivystyksenä kriisitilanteet hoidetaan Tampereen kaupungin Sosiaalipäivystyksen toimesta. Lastensuojelulaissa edellytetään valmiutta kiireelliseen sijoitukseen.

Lastensuojelu

Lastensuojelun palveluja tarjotaan lapselle, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat hänen kasvuun ja kehitystään tai joka itse käyttäytymisellään vaarantaa niitä. Lastensuojelun palveluita ovat avohuollon, sijaishuollon ja jälkihuollon sosiaalityö. Lastensuojelu toimii moniammatillisesti yhteistyössä mm. perhetyön, lasten mielenterveyspalvelujen ja sijaishuollon yksiköiden kanssa.

Lastenvalvoja

Lastenvalvojan tehtävänä on sopia lapsen huollosta ja lapsen oikeudesta tavata vanhempiaan. Hän huolehtii, että sopimus on lapsen edun mukainen ja avustaa vanhempia pääsemään sopimukseen ja laatii vanhempien sopimista asioista täytäntöönpanokelpoisen asiakirjan. Lastenvalvojan tehtäviin kuuluu myös isyyden selvittäminen.

4.2 Haasteet

Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen on lasten ja nuorten näkökulmasta tärkeä asia; vanhempien vapaa-ajan määrä ja työssä jaksaminen heijastuvat lasten ja nuorten kanssa vietettävään aikaan. Erilaiset työaika- ja työjärjestelyt, lapsiperheiden taloudelliset etuudet ja pienten lasten hoitojärjestelmä helpottavat työn ja perhe-elämän yhteensovittamista.

Yksinäisyys ja syrjäytyminen

Jokaisen lapsen ja nuoren hyvinvointi on tärkeää. Osallisuuden vahvistaminen on merkittävä tekijä yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Osallinen ihminen kokee tulevansa nähdyksi ja kuulluksi ja sen kokeminen vaikuttaa siihen, millaisen osan mahdollisesta toimintakyvystään hän pystyy ottamaan käyttöönsä.

Osa nuorista voi kokea yksinäisyyttä ja ajatella, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää. Tällöin riski eriarvoisuuteen ja huono-osaisuuteen kasvaa sekä ongelmat terveydentilassa tai koulunkäynnissä voivat kasvaa. Yksinäisyydestä voi tulla vahva osa omaa identiteettiä, jopa siinä määrin, ettei siitä pääse irti. Myös lapsuudessa koettu yksinäisyys näkyy usein myös nuoruudessa. Varhaisella ennaltaehkäisyllä ja puuttumisella sekä esimerkiksi erilaisilla palveluilla on suuri rooli yksinäisyyden ja syrjäytymisen torjunnassa.

Päihteet

Nuorten ehkäisevässä päihdetyössä on samat tavoitteet kuin muussakin ehkäisevässä päihdetyössä. Pyrkimyksenä on vähentää ja ehkäistä päihteiden sekä rahapelaamisen aiheuttamia haittoja. Ehkäisevää päihdetyötä ohjaa laki sen järjestämisestä ja moni muu laki sivuaa toimintaa nuorten parissa työskennellessä. Kohtaava työ, valistus ja säätely ovat keskeisimpiä keinoja ja työn voidaan sanoa kuuluvan kaikille, ei vain sen asiantuntijoille.

Esimerkiksi syksyllä 2019 järjestettiin yläkouluilla nuorten aloitteesta Huumepäivä, jonka aikana alan asiantuntijat sekä kokemusasiantuntija antoivat huumeiden ja muiden päihteiden vaaroista lyhyitä tietoiskuja.

Mielenterveys

Ihmisen elämässä lapsuus ja nuoruus eivät ole vain irrallisia vaiheita. Elämän aikana koetut tapahtumat, sosiaaliset suhteet ja fyysinen ja psyykinen kehitys luovat pohjan sekä nuoruuden, että aikuisuuden hyvinvoinnille. Jokaisen kehitys on yksilöllistä, mutta ikävaiheisiin liittyy tiettyjä piirteitä, jotka on otettava huomioon lasten ja nuorten mielenterveyden oireiden ja häiriöiden tunnistamisessa.

Psykiatrian poliklinikka tarjoaa moniammatillista apua mielenterveyden ja päihteiden käytön tai toiminnallisten riippuvuuksien aiheuttamiin ongelmiin. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa painopiste on ongelmien ennaltaehkäiseminen ja varhainen avun piiriin pääseminen. Psykiatrian poliklinikka järjestää asiakkailleen myös ryhmä- ja päivätoimintaa.

Psykiatrian poliklinikan asiakkuuteen hakeudutaan lääkärin läheteellä. Alle 23-vuotiaat asiakkaat pääsevät hoitaja arviokäynnille ilman lähetettä akuuteissa tilanteissa. Matalan kynnyksen mielenterveyspalvelua tarjotaan sairaanhoitajan vastaanotolla, jonne voi hakeutua ilman lähetettä ottamalla suoraan yhteyttä sairaanhoitajaan. Vastaanotolla saa tukea elämän erilaisiin kuormittaviin tilanteisiin sekä omien voimavarojen vahvistamisessa. Keskimäärin hoitosuhde kestää 1-5 käyntikertaa.

Muita vanhemmuutta tukevia palveluita

Asiointipiste Mäntän keskustassa (Hallituskatu 23) tarjoaa kynnyksetöntä palvelua kaiken ikäisille. Saman katon alta löytyvät työ- ja elinkeinotoimiston, Kelan, Veron sekä Digi- ja väestötietoviraston palvelut ja matkailuinfo. Lisäksi sieltä löytyvät etsivä nuorisotyöntekijä, työllisyyspalveluiden maahanmuuttopalvelut, sosiaalitoimiston ajanvarausvastaanotto, löytötavaratoimisto ja Koskelantalot. Asiointipisteeltä voit myös ostaa lippuja paikkakunnan tapahtumiin sekä matkahuollon bussikortteja.

Palveluneuvojat ohjaavat erilaisten lomakkeiden täytössä ja haastavimmissa tilanteissa eri toimijoiden asiantuntijat auttavat ajanvarauksella. He neuvovat myös ansioluettelon ja työhakemuksen tekemisessä sekä asiakirjojen skannauksessa ja kopiointissa. Yleisötietokoneilla voi omilla nettipankkitunnuksilla asioida sähköisissä palveluissa.

5 DIGITAALISUUDEN JA SOSIAALISEN MEDIAN MAHDOLLISUUDET JA UHAT

Sosiaalinen media (some) on tehnyt yhteydenpidosta ja tiedon välittämisestä helpompaa ja nopeampaa kuin koskaan aikaisemmin. Se on maailmanlaajuinen ilmiö, jolla on niin positiivisia kuin negatiivisiakin vaikutuksia eri kehitysvaiheissa oleviin lapsiin ja nuoriin. Lasten ja nuorten sosiaalisen median luku- ja käyttötaitoon tulee kiinnittää erityistä huomiota koulussa kuin kotonakin vanhempien toimesta. Vaikka lapsi tai nuori osaisikin lukea, ei hän välttämättä vielä osaa tehdä sitä kriittisesti. On tärkeää oppia erottelamaan tärkeät ja todenmukaiset asiat turhasta tiedosta ja valeutisista. Sosiaalinen media kääntyy helposti tarkoitustaan vastaan ja yhdistämisen sijaan erkaannuttaa ihmisiä toisistaan. On kuitenkin tärkeää muistaa, että somessa on enemmän etuja kuin haittoja. Paljon on kiinni siitä, miten palveluja käyttää.

Mahdollisuudet

Yhteydenpito ja kommunikointi - Sosiaalinen media mahdollistaa yhteydenpidon ja kommunikoinnin sellaisten ihmisten kanssa, joiden kanssa se ei olisi muuten mahdollista tai se olisi hankalaa. Somen avulla voi pitää yhteyttä maailman toisella puolella asuvan ihmisen kanssa helposti ilman kalliita kaukomaan puheluja. Some myös mahdollistaa uusiin ihmisiin tutustumisen ja jopa ystäväystymisen. Tietenkään verkossa toimiva ystävyys ei ole täysin sama kuin reaali maailmassa, mutta sitä ei pidä vähätellä.

Vertaistuki

Sosiaalinen media mahdollistaa vertaistuen hankalissa tilanteissa. Saman vaikean asian kanssa elävät ihmiset voivat löytää toisiaan, jakaa kokemuksiaan ja saada arvokasta tukea somen kautta, vaikka eivät tapaakaan reaali maailmassa. Ihminen, joka kokee, ettei löydä itselleen sopivaa ryhmää, voi löytää sellaisen somesta.

Alusta luovuudelle

Some myös mahdollistaa käyttäjilleen alustan näyttää ja jakaa luovuuttaan. Jokainen somea käyttävä voi olla valokuvaaja, maalari, tanssija, muusikko jne. Omia teoksiaan ja osaamistaan voi jakaa somessa. Esimerkiksi kuvanjakopalvelu Instagramia voi käyttää eräänlaisena cv:nä, jossa näyttää osaamistaan.

Uudenlaiset kanavat uutisille

Jos ei katso uutisia televisiosta eikä lue printti- tai edes verkkolehtiä aktiivisesti, on silti mahdollisuus saada tietoa maailmalla tapahtuvista asioista ja uutisista somen kautta. Somessa voi myös osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Uhat

Viestinnän helppous mahdollistaa nettikiusaamisen ja -häirinnän. Kiusaajien on helppo piiloutua feikkiprofiilien taakse ja levittää uhreistaan perättömiä juoruja tai muuten tämän kannalta haitallista sisältöä somessa. Usein onkin niin, että koulukiusaaminen jatkuu vielä sosiaalisen mediankin puolella. Nettikiusaaminen on yhtä vakavaa kuin reaali maailman kiusaaminen ja se tulee ottaa yhtä vakavasti. Myös seksuaalista häirintää tapahtuu somessa.

Kun hankalassa elämäntilanteessa olevat ihmiset ryhmäytyvät somessa, on vertaistuen mahdollisuuden vastakohtana mahdollisuus muun muassa vakavien sairauksien ihannointiin. Vertaistukiryhmien rinnalla on somessa esimerkiksi syömishäiriöitä ihannoivia ryhmiä. Tällöin jotakin syömishäiriötä sairastava voi liittyä ryhmään, jossa kannustetaan syömishäiriöiseen käyttäytymiseen ja jossa parantuminen nähdään epäonnistumisena. Tällaisissa ryhmissä oleminen ja tällaiselle sisällölle altistuminen voi vaikeuttaa sairastuneen paranemista huomattavasti.

Uutisten levittämisen helppouden seurauksena myös valeuutiset leviävät helposti. Yksittäisiä ihmisiä tai etnisiä ryhmiä voidaan leimata ja mustamaalata valeuutisten avulla. Kriittinen lukutaito on tässä kohtaa avainasemassa.

Lisäksi sosiaalisen median nopeatempoisuudella on heikentäviä vaikutuksia ihmisen tarkkaavaisuuteen. Some vaatii kriittistä lukutaitoa sekä sen mahdollisuuksien ja vaarojen tiedostamista. Kun nämä asiat tiedostaa ja tunnistaa, voi somesta saada iloa ja hyötyäkin.

6 IKÄRYHMÄT JA KEHITTÄMISKOHTEET

6.1 Ikäryhmä 0–5 -vuotiaat

Lapsen hyvinvointi syntyy hyvinvoivassa perheessä. Perheeksi kasvaminen alkaa jo vauvaa odotettaessa. Odottavan äidin vointi heijastuu myös syntyvän lapsen terveyteen ja hyvinvointiin. Yhdessä eletty ja koettu arki, muun muassa yhteiset mukavat ruokailuhetket, on tärkeää lapsen ja vanhemmuuden kehityksen kannalta. On tärkeää, että lapselle kehittyy hyvä perusturvallisuus. Turvallinen kiintymyssuhde ja vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä luo pohjan lapsen psyykkiselle kehitykselle ja hyvinvoinnille sekä sosiaalisille ja kielellisille taidoille. Iän myötä myös kaverisuhteiden merkitys kasvaa.

Pienen lapsen elämässä perheen merkitys korostuu, jonka vuoksi myös ikäryhmälle tarjottavat palvelut ja ikäryhmän kehittämiskohteet muodostuvat perheen hyvinvoinnin tavoitteiden kautta.

Ikäryhmälle tarjottavia palveluita:

- neuvolapalvelut (äitiys-, lasten ja perheneuvola)
- varhaiskasvatuspalvelut (avoin päiväkotitoiminta, päiväkotitoiminta ja perhepäivähoito, seurakunnan kerhotoiminta)
- perhetyö
- lapsiperheiden sosiaalityö (lastensuojelu, lastenvalvoja ja sosiaalipäivystys)
- maksuton uimahalli ja kohdennetut kirjaston palvelut

Mänttä-Vilppulassa 0-5-vuotiaiden lasten määrä on viime vuosina laskenut.

Lapset 31.12.	2017	2018	2019	2020 (ennuste)	2025 (ennuste)
0-5 -vuotiaat kaupungissa	422	393	359	343	278
0-5 vuotiaat varhaiskasvatuksessa	240	226	229	221	174

(Sotkanet & Kuntaliiton/Perlacon -selvitys 2019.)

Kehittämiskohteet 0 – 5-vuotiaat:

TAVOITE	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHO	AIKA-TAULU	MITTARI
Vanhemmuuden tukeminen	Luo luottamusta, suojele lasta - valmennus ja Lapset puheeksi -menetelmä kaikkien 0-5 -vuotiaiden lasten ja lapsiperheiden kanssa toimivien työtavaksi, sisällytettävä perehdyttämiseen ja koulutussuunnitelmaan. Vastuutaho poikkihallinnollinen	2021-2022	Koulutukseen osallistuneet. Käydyt keskustelut lkm. Perehdytysuunnitelma Koulutussuunnitelma

	<p>Varhaiskasvatuksessa vanhemmuutta tukevan toimintakulttuurin kehittäminen -hanke, jolla pyritään löytämään uusi toimintatapoja vanhemmuuden tukemiseen</p> <p>Vastuutaho varhaiskasvatus</p> <p>Varhainen perhetyö: Malli on laadittu sen soveltaminen käytäntöön auki kirjattu.</p> <p>Neuvola päiväkodissa, työtapa kehitetty yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa</p> <p>Neuvolan ilta-ajat, tarjotaan ns. virka-ajan ulkopuolella neuvola tarkastusai-koja.</p>	<p>2020-2022</p> <p>2020-2022</p> <p>2020-2022</p>	<p>Vanhemmuutta tukevan toimintakulttuurin kehittäminen - hankkeen tulokset</p> <p>Varhaisen perhetyön asiakkaiden määrä</p> <p>Toteutuneet tapaamiset</p> <p>Toteutuneet käynnit</p>
Varhaiskasvatukseen osallistuvien osallistumisas-teen nostaminen	Avoimen päiväkotitoiminnan laajentami-nen kattamaan laajemmin koko kaupun-gin aluetta / vastuutaho varhaiskasva-tus, seurakunta, järjestöt.	2021-2022	Varhaiskasvatustoimin-taan (päiväkoti- tai per-hepäivähoito, avoin toi-minta, srk:n kerhotoi-minta) osallistuu 1-5-vuotiaiden ikäluokasta 75 %
Lapsiperheiden hyvinvointia tuetaan yhteisöllisyyden kautta	<p>Kaupunki mahdollistaa kolmannen sek-torin toiminnan. Lapsiperheille ja lapsille on tarjolla edullisia osallistumis- ja har-rastusmahdollisuuksia.</p> <p>Vastuutaho liikuntapalvelut ja Autere-opisto</p> <p>NEPSY- ensitietyöryhmät, säännöllisesti vähintään kerran vuodessa.</p>	<p>2021-</p> <p>2020-2022</p>	<p>Kansalaisopiston ja ui-mahallin käyttö, hinta automaattisen avustus-verkon järjestöjen jäsen-määrien ylläpitäminen.</p> <p>Ensitietyöryhmät toteutui-ivat 2019 keväällä ja syk-syllä. Toteutuminen, osanottajamäärä.</p>
Lasten kulttuurikasvatus alkaa jo varhaiskasvatuk-sesta	<p>Taidekaupungin järjestämässä varhais-kasvatuksessa otetaan erityisellä ta-valla huomioon kulttuurin eri muodot</p> <p>Vastuutaho kulttuuri- ja varhaiskasva-tuspalvelut</p>	2021	Yhteistyötapahtumien määrä
Tukipaketti syntyneille lap-sille/lapsiperheille	<p>Palveluseteli (kohdennetut palvelut)</p> <p>Kokeilurahoitus lapsiperheiden tukemi-seen (hankkeistus)</p>	2021-2022	<p>Toimintamallin suunnit-telu 2021</p> <p>Toteutus 2022, myönne-tyt palvelusetelit</p>

6.2 Ikäryhmä 6–12-vuotiaat

Alakouluikäinen alkaa olla monessa asiassa itsenäinen ja nauttii lisääntyneestä itsenäisyydestään. Lapsi tarvitsee kuitenkin yhä päivittäistä huolenpitoa, hellyyttä, rohkaisua ja kiitosta. Esiopetus ja koulu ovat tärkeä osa lapsen elämää.

Ikäryhmälle tarjottavat palvelut:

- perhetyö
- kouluterveydenhuolto
- liikuntapaikkapalvelut ja kirjasto
- urheiluseurat, 3. sektori
- esiopetus ja alakoulun opetus
- 5.–6. luokkalaisille tarjottavat nuorisopalvelut

Esiopetus ja koulu

Esiopetus ja koulu ovat tärkeä osa lapsen elämää. Koulun pedagogisen toiminnan kehittäminen tukee kaikkia oppilaita. Esimerkiksi joustavan, tuetun oppimisympäristön kehittäminen esi- ja alkuopetuksen yhteistyönä tukee pientä koululaista. Toiminta antaa yksilöllisemmin aikaa kehittyä, kasvaa, onnistua - oppia koululaisen työskentelytaitoja ja oppia yhteisön kaveritaitoja. Esikoulu- ja alakouluikäisryhmä käsitti vuoden 2018 lopussa 609 lasta.

Oppilashuoltotyö sisältää koulupsykologi- ja koulukuraattoripalvelut, kouluterveydenhuollon, henkilökohtaiset avustajapalvelut, erityisryhmien palvelut. Yhteisöllistä ja monialaista.

Sosiaalipalvelut tarjoaa kasvatus- ja perheneuvontaa, perhetyötä, kotipalvelua, tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa, taloudellisia tukitoimia, sosiaalityötä.

Kerhotoiminta on joko koulun järjestämää iltapäiväkerhotoimintaa tai kolmannen sektorin ylläpitämää kerhotoimintaa. Nuorisopalvelut tarjoaa 5.–6. luokkalaisille iltatoimintaa.

Lapset 31.12.	2017	2018	2019	2020 (ennuste)	2025 (ennuste)
6-12 -vuotiaat	524	520	521	485	368

Kehittämiskohteet 6 - 12-vuotiaat

TAVOITE	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHOT	AIKATAULU	MITTARI
---------	-----------------------------	-----------	---------

5-6-luokkien kohdennettu nuorisotyö	<p>Kohderyhmälle erityisillat nuorisotiloilla</p> <p>Yhteistiedottaminen koulujen kanssa</p> <p>Vastuutaho nuorisopalvelut ja koulut</p>	2021-	Osallistujien määrä ikäluokasta
6-luokkalaisten ryhmätyökset	Seurakunta, koulut ja nuorisopalvelut mukana ryhmätyösuunnittelussa ja toteutuksessa	2021-	Tavoitteena 100% osallistuminen ryhmätyöpäivään, luokkien yhteishengen parantaminen
Taideleirit ja lasten päivät sekä perhepäivät	<p>Kesän ja talven lasten taideleirit toteutetaan Autere-opiston ja museoiden yhteistyöllä.</p> <p>Kaupunki toteuttaa yhteistyökumppaneiden kanssa Pirkkaset-lastenkulttuurikuukauden (helmikuu)</p> <p>Vastuutaho kaupungin vetämä LaKu-ryhmä ja nuorisopalvelut</p> <p>Serlachius-museot alueellisena museotoimijana järjestää vuosittaisia tapahtumia lapsille ja perheille.</p> <p>Vilppula-Seura järjestää koulumuseon esittelyjä kouluryhmille.</p>	2021-	Tapahtumien ja osallistujien määrä
Lasten elokuvakerho	Autere-opiston ohjelmaan kaudelle 2021-2022	2022-	Toteutus kyllä/ei
Uintitaidot jokaiselle 2-luokkalaiselle	Koulujen ja liikuntapalveluiden yhteistoteutus kaudella 2022-2023	2022-	Toteutus kyllä/ei
Hyvinvointitaidot osaksi koulun arkea	<p>Hyvinvointitaitojen opetus osaksi perusopetuksen opetussuunnitelmaa</p> <p>Malti- /Toiminnanohjaus ym. kohdennettuja ryhmiä yhteistyössä Mäntänvuoren terveyden kanssa.</p>	<p>Syksy 2021</p> <p>Kevät 2021/erikseen sovitessa</p>	<p>Kouluterveyskyselyt</p> <p>Toteutuneet ryhmät</p>

	Kouluperhetyö: ennaltaehkäisevän perhetyön malli	Syksy 2020	Ennaltaehkäisevän perhetyön mallin käyttöönotto vuonna 2021
--	--	------------	---

6.3 Ikäryhmä 13–15-vuotiaat

Nuoruus on elämänvaihe, jossa siirrytään lapsuudesta aikuisuuteen. Nuoruusiän kehityksen onnistuneessa läpiviemisessä korostuvat kaverisuhteet sekä säännöllisen harrastamisen tärkeys.

Nuoruuden kehitys alkaa fyysisestä puberteetista. Aivojen kehitys on voimakasta läpi nuoruusiän. Nuorten aivot ovat aikuisten aivoja herkempiä erilaisten ulkoisten ärsykkeiden haitallisille vaikutuksille, kuten päihteille.

Varhaisnuoruus on nopeiden fyysisten muutosten vuoksi kuohuvaa aikaa, jolle on tyypillistä mielialojen, käytöksen ja ihmissuhteiden ailahtelu. Kehitys on kuitenkin hyvin yksilöllistä, ja siten nuorten tuen tarpeet vaihtelevat paljon.

Mielenterveyden häiriöt ovat nuoruusiässä tavallisia. Oireiden ja häiriöiden varhainen tunnistaminen on tärkeää, jotta ongelmien pitkittymiseltä ja vaikeutumiselta vältytään. (THL.)

Siirtyminen alakoulusta yläkouluun ja yhden opettajan järjestelmästä lähes tunneittain vaihtuvien opettajien järjestelmään tapahtuu tässä ikävaiheessa. Nivelvaiheessa nuori tarvitsee aikaa ja tukea uuteen ryhmään sopeutumiseen. Uudessa tilanteessa erilaiset harrastukset auttavat nuorta löytämään oman paikkansa kaverijoukossa.

Yläkoulut, 7.-9.-luokat

7-9-luokkien opetuksesta vastaavat Koskelan yläkoulu ja Vilppulan yhteiskoulu.

Mäntän yläkoululla on n. 148 oppilasta ja 20 opettajaa rehtorin lisäksi. Lisäksi koulussa toimii kolme koulunkäyntiavustajaa, joista yksi on henkilökohtainen avustaja. Keskimääräinen luokkakoko on 18 oppilasta.

Vilppulan yhteiskoulu muodostuu n. 132 oppilaasta ja 17 opettajasta sekä rehtorista. Osa opettajista pitää tunteja myös Vilppulankosken koululla sekä Kolhon koululla. Lisäksi koulussa toimii kaksi koulunkäyntiavustajaa. Keskimääräinen luokkakoko on 20 oppilasta.

Oppilashuolto

Yksilökohtaisia oppilashuollon palveluita tarjoavat Mänttä-Vilppulassa koulukuraattorit ja kouluterveydenhoitajat sekä koulupsykologi.

Tämän lisäksi yksilökohtainen oppilashuolto sisältää monialaisen yksilökohtaisen oppilashuollon, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä yhteistyössä oppilaan ja huoltajien kanssa.

Sosiaalipalvelut tarjoavat kasvatus- ja perheneuvontaa, perhetyötä, kotipalvelua, tukihenkilö- ja tukiperhetoimintaa, taloudellisia tukitoimia, sosiaalityötä.

Nuorisopalvelujen pääasiallinen kohderyhmä on juuri 13 -15-vuotiaat nuoret, nuorisotoimintaa ja pienryhmätoimintaa etupäässä, tarjolla erilaisia harrastepalveluja kuten soittokämppeä, äänentoisto- ym. palveluja.

Liikuntapalvelut ja urheiluseurat

Lasten ja nuorten merkittävin liikuttaja kaupungissa on urheiluseurat ja urheiluseuramaiset yhteisöt. Kaupungin tehtävä on tukea seurojen toimintaa ennen kaikkea huolehtimalla liikuntapaikkojen kunnosta ja organisoimalla toimintaa. Merkittävä asia on miettiä yhdessä seurojen kanssa, kuinka nuoret pystyisivät harrastamaan kaikkia lajeja ja pysyisivät seurojen toiminnassa mukana. Murrosiän kynnyksellä toiminnasta poisjääminen on iso haaste. Huippuyksilöt ohjautuvat yleensä aina lajijärjestelmän kautta suurempiin seuroihin, mutta kunnallinen tehtävä on pohtia sitä, kuinka esimerkiksi urheiluseuratoiminnan lopettaneille olisi mielekästä tekemistä liikunnan parissa (muut lajit, omaehtoinen liikunnan harrastaminen, uinti jne.)

Kirjasto- ja kulttuuripalvelut

Kaikki 7. luokat kutsutaan kirjastoon kirjastonkäytön opetukseen.

Kaikille 8. luokille tarjotaan Lukudiplomia suoritettavaksi ja pidetään siihen liittyen kirjavinkkaus.

Lapset 31.12.	2017	2018	2019	2020 (ennuste)	2025 (ennuste)
13-15 -vuotiaat	182	186	175	171	172

Kehittämiskohteet 13 – 15-vuotiaat

TAVOITE	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHOT	AIKATAULU	MITTARI
7. luokkalaisten ryhmäytyspäivien toteuttaminen	Seiskaluokkien ryhmäytyspäivien suunnittelu ja toteutus nuorisopalvelujen ja seurakunnan yhteistyönä. Vastuutaho nuorisopalvelut ja seurakunta.	2021-	Yhteishengen parantaminen, ikäluokan 100% osallistuminen
Teema-tapahtumat nuorisotiloille	Ryhmiä kootaan nuorten ideoiden tai tarpeen mukaan. Teemataapahtumat mm. lanit, tilakunnostalkoot, muu ryhmätoiminta. Vastuutaho nuorisopalvelut	2021	Osallistuja-aktiivisuus, palaute

Mäntän nuorisotilan muutto Kirkonpellon kiinteistöön	Kodikkaammat ja nuorten itse sisustamat tilat kaiken-ikäisille. Yhteistyössä nuorisopalvelut ja tekniset palvelut. Tila mahdollistaa monipuolisen yhteiskäytön eri palvelualueiden kanssa. Vastuutaho kulttuuri- ja hyvinvointi sekä tekniset palvelut ja kohdennettuna nuorisopalvelut	2021	Talkoisiin osallistuvien nuorten määrä, uuden nuorisotilan avaaminen.
Nuorten mielenterveyden tukeminen	MVT:n koulupsykologi järjestää nuorten mielialaryhmän Koulua käymättömien nuorten tukemiseen malli yhteistyössä MVT:n ja kaupungin kanssa. Koulujen oppilashuoltoryhmät arvioivat toteutumista.	2021 2021-2022	Ryhmän toteutuminen Laaditaan malli ja otetaan se käyttöön.
Seurakuntayhteistyö	Seurakunnan koulupäivystys yläkouluilla	2021	Koulupäivystyksen toteutuminen

6.4 Yli 16-vuotiaat

Nuoruuden aikana yksilö kohtaa uusia vaativia kehitystehtäviä. Hänen täytyy itsenäistyä vanhemmistaan, löytää oma paikkansa ikäistensä yhteisössä ja suuntautua tulevaisuuteen, jossa tulee osata huolehtia itsestään ja vähitellen myös toisista. Nuoren huomio on koulutuksessa, työelämävalmiuksissa ja ihmissuhteissa.

Ikäryhmälle tarjottavat palvelut:

Koulutuspalveluissa on yli 16-vuotiaille nuorille tarjolla toisen asteen opiskelupaikkoja lukiossa ja ammattioppilaitoksessa, lisäksi opiskelupaikkoja on tarjolla myös muualla.

Oppilashuoltotyö sisältää koulupsykologi- ja koulukuraattoripalvelut, kouluterveydenhuollon, henkilökohtaiset avustajapalvelut, erityisryhmien palvelut. Yhteisöllistä ja monialaista.

Sosiaalipalvelut tarjoaa perhetyötä, kotipalvelua, taloudellisia tukitoimia, sosiaalityötä

Nuorisopalvelut tarjoaa nuorten käyttöön nuorisotiloja, antaa ohjausta, apua ja neuvoja tarvittaessa, toimii taustatukena nuorelle.

Etsivä nuorisotyö ja muut työllisyyspalvelujen tarjoamat nuorille kohdennetut palvelut.

Kulttuuripalveluissa tuetaan nuorten tapahtuma-/konserttitoiminnan kehittämistä ja toteuttamista. Varattu rahoitusta tähän nuorisovaltuuston toiminnan yhteyteen.

Kirjasto tarjoaa nuorille monipuolista aineistoa (kirjat, lehdet, elokuvat, e-aineistot ym.), oleskelutilaa, tapahtumia ja mahdollisuuden käyttää tietokoneita.

Liikuntapalvelut ja urheiluseurat

Lasten ja nuorten merkittävin liikuttaja kaupungissa on urheiluseurat ja urheiluseuramaiset yhteisöt. Kaupungin tehtävä on tukea seurojen toimintaa ennen kaikkea huolehtimalla liikuntapaikkojen kunnosta ja organisoimalla toiminnan niissä. Merkittävä asia on pohtia sitä yhdessä seurojen kanssa, kuinka nuoret pystyisivät harrastamaan kaikkia lajeja ja pysyisivät seurojen toiminnoissa mukana. Murrosiän kynnyksellä toiminnasta poisjääminen on iso haaste. Huippuyksilöt ohjautuvat yleensä aina lajijärjestelmän kautta, kunnallinen tehtävä on pohtia sitä, kuinka esimerkiksi urheiluseuratoiminnan lopettaneille olisi mielekästä tekemistä liikunnan parissa (muut lajit, omaehtoinen liikunnan harrastaminen, uinti jne.)

Liikuntatottumusten vahvistaminen. Liikunnan liittäminen luontevaksi osaksi elämää, kattaa kaiken hyötyliikunnasta kuntoliikuntaan aina tavoitteelliseen huippu-urheiluun saakka omien mieltymysten ja resurssien mukaan.

Nuoret 31.12.	2017	2018	2019	2020 (ennuste)	2025 (ennuste)
16-29 -vuotiaat	979	1011	1023	1051	1144

Kehittämiskohteet yli 16-vuotiaat

KEHITTÄMISKOHDE	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHOT	AIKATAULU	MITTARI
Nuorten työllisyyden parantaminen	Nuorten ohjaaminen työelämään. Nuorten työllistymisen edistäminen yhteistyössä paikallisten yrittäjien ja koulujen kanssa. Työllisyyden kuntakokeilu 2021-24, kohderyhmänä kaikki alle 30-vuotiaat työttömät kuntalaiset Vastuutaho johtoryhmä, työllisyyspalvelut, koulut, MW-Kehitys Oy	2021-	Nuorten työttömyyden lasku, aktivointiaste

Koulutustakuu	Nuorisotakuuseen kuuluva koulutustakuu tarkoittaa, että jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Sivistyspalvelut ja työllisyyspalvelut	2021-	Koulutuspaikkatilastot, ilman koulutusta olevat nuoret
Monipuoliset harrastusmahdollisuudet	Ylläpidetään monipuolisia harrastusmahdollisuuksia opistoissa ja seuroissa. Suunnitellaan uusia harrastamisen toimintatapoja ja kohteita (ulkoliikuntakohteet, e-urheilu, skeitti- ja pumptrack). Sivistyspalvelut Kulttuuri- ja hyvinvointipalvelut Tekniset palvelut	2021-	Toteutuneet uudet hankkeet
Seurakuntayhteistyö	Seurakunnan koulupäivystys lukiolla ja Sasky koulutuskuntayhtymässä (MSKK:n tiloissa)	2021-	Koulupäivystyksen toteutuminen
Seksuaaliterveyden edistäminen	Ilmaisen ehkäisyn toteuttamissuunnitelma Sosiaalipalvelut, sivistyspalvelut	2021-	Toteuttamissuunnitelma Ilmainen ehkäisy kyllä/ei

6.5 Kehittämiskohteet kaikille ikäryhmille

KEHITTÄMISKOHDE	TOIMENPITEET JA VASTUUTAHOT	AIKATAULU	MITTARI
Lasten ja nuorten osallistuminen omien palvelujen suunnitteluun ja toteuttamiseen ikätasonsa mukaisesti	Lasten ja nuorten mielipiteiden huomioiminen toimintaympäristöjen suunnittelussa ja toteuttamisessa; päiväkodit, koulut, nuorisovaltuusto, nuorisopalvelut Työllisyyspalveluiden nuorten ryhmässä kerätään mielipiteitä ja toiveita ja toimitetaan niitä eteenpäin. Poikkihallinnollinen	2021-2022 2021-2022	Palvelujen kehittyminen lasten ja nuorten mieleisiksi, toteutuneet aloitteet ja kyselyt Toteutuneet kyselyt
Kulttuurikasvatusohjelman toteuttaminen	Kulttuuri- ja taidepainotteisen lukion suunnitelman laatiminen. Vastuutaho sivistyspalvelut, kulttuuri- ja hyvinvointipalvelut	2021-2024	Suunnitelma ja ohjelman toimeenpano
Lasten ja nuorten aktiivisen liikkumisen lisääminen	Varhaiskasvatusyksiköt ovat mukana Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmassa ja koulut ovat mukana Liikkuva koulu -hankkeessa Vastuutaho sivistyspalvelut Liikuntapalvelut: liikunta luontevana osana elämää.	2021-	Koulujen osallistuminen Liikkuva koulu -hankkeeseen
Skeitti/pumptrack urheilukeskuksen alueelle	Liikuntapalvelut ja tekniset palvelut yhteistyöllä, kirjattu investointisuunnitelmaan.	2021-2022	Valtiontuki Toteuttaminen Käyttjäaktiivisuus
Omaehtoisen liikunnan aktivointi	Toteutetaan Ulkoiluvuosi-teemalla näkyväksi kaupungin ulkoliikuntapaikat, reitit ja kohteet sekä näihin liittyviä tapahtumia. Kulttuuri- ja hyvinvointipalvelut, koko kaupunki	2021	Teemavuoden toteuttaminen

Lape-ryhmä ja maakuntayhteistyö	Sote-palvelut osaksi muita palveluita, maakunnallinen toimintamalli (10% vuosien 2020-2021 hankerahoista lape-työhön)	2021	Maakunnallisen toimintamallin toteuttaminen
Opiskelijahyvinvoinnin edistäminen (omat haasteet, poissaolot, päihteet, yksinäisyys, kiusaaminen)	Hyvinvoiva kaupunki -teemavuosi 2022 monialaisena yhteistyönä Yksilötason ohjauksen kehittäminen kouluissa (koulujen nuorisohjaaja hanke ja etsivän nuorisotyön -hanke) Toimenpiteet edellyttävät tiivistä poikkihallinnollista yhteistyötä.	2021-	Opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen Koulukiusaamisen vähentäminen. AVI:n tukihankkeet
Kehittämishankkeiden ja avustusten hakeminen	Palvelualueiden yhteinen hankehenkilö/resurssi toimimaan aktiivisessa hanke- ja tiedonhaussa. Vastuutahoina kaikki palvelualueet.	2022	Henkilöresurssi käytössä
Poliisiyhteistyö	Tavoitteena lisätä poliisin läsnäoloa kaupungissa sekä kentällä että ennaltaehkäisevässä työssä. Yhteistyöneuvottelut käynnistetty syksyllä 2020. Ennaltaehkäisevän toiminnan ja tiedon lisääminen koulupoliisiyhteistyön kautta (mm. huumeet, ilki-valta, liikennekäyttäytyminen ja turvallisuus). Poikkihallinnollinen ja sivistyspalvelut	2021	Koulupoliisi-yhteistyön toteuttaminen
Omaehtoisen mielen-terveyden ja hyvinvoinnin tukeminen ja tukikeinojen näkyväksi tuominen	Omaehtoisen mielen-terveyden ja hyvinvoinnin kansalaistaidot Kouluterveydenhuolto MVT:n koulupsykologi palvelut Terveystuho Työllisyyspalvelut Nuorisopalvelut	2022-	Yhteistyötoiminnan hankkeistus kyllä/ei

7 SUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN, SEURANTA JA ARVIOINTI

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa on toteutettu laaja-alaisessa kaupungin eri palvelualueet kattavassa valmistelutyöryhmässä vuoden 2020 aikana. Suunnitelma on toteutettu vuosille 2021–2024

Työryhmätyöskentelyssä ovat olleet mukana sivistysjohtaja, palvelujohtaja, kulttuurijohtaja, tekninen johtaja, hyvinvointikoordinaattori ja nuorisosiainhoitaja. Eri valmistelukokouksissa ja tiedon koonnissa on ollut useita henkilöitä nuorisopalveluista, nuorisovaltuustosta, kulttuuripalveluista, etsivästä nuorisotyöstä, sosiaalitoimistosta, työllisyyspalveluista, varhaiskasvatuksesta sekä kouluista ja oppilaitoksista (rehtorit).

Yksittäisiä kehittämistoimenpiteitä tarkastellaan vuosittain ja arvioidaan niiden toteuttamista sekä kytketään tavoitteet vuosittain toteutettavan hyvinvointisuunnitelman yhteyteen. Kukin kaupungin palvelualue/vastuualue vastaa osaltaan suunnitelman toteuttamisesta.

Seurannan ja arvioinnin ohjausryhmänä toimii Lape-ryhmä (lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmatyöryhmä) täydennettynä sivistysjohtajalla ja kulttuurijohtajalla. Vuosittainen seuranta ja toimenpiteiden muutokset käsitellään ko. ryhmässä.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma toteutetaan valtuustokausittain ja hyväksytään kaupunginvaltuustossa. Mänttä-Vilppulan kaupunginvaltuusto seuraa suunnitelman toteutumista kerran valtuustokaudessa.